

UVODNIK

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 60
Godina XXX
Novembar, 2025.
[str. 13-20]

© Monos 2025

Kad "incident" postane čudo

Zlatko Dukić

(Pred 30. godišnjicu i uz 60. broj "Gračaničkog glasnika")

U prigodnom eseju povodom trideset godina izlaženja i šezdesetog broja časopisa Gračanički glasnik, autor promišlja fenomen njegovog dugotrajnog i upornog opstanka u sredini koju se često označava "provincijom". Iz prvobitno "incidentne" pojave – časopisa koji je nastao u poratnom vremenu opće kulturne i intelektualne apatije – Gračanički glasnik je prerastao u svojevrсно "čudo": izniman kulturno-istorijski projekat, dokaz da entuzijazam, znanje i vizija mogu nadmašiti okolnosti i predrasude. Autor ističe ulogu i lični doprinos osnivača i urednika Omera Hamzića, koji je, uprkos institucionalnom nerazumijevanju i nedostatku podrške, izgradio "Glasnik" u respektabilno izdanje trajne vrijednosti. Tekst je i oda istrajnosti, kulturnom inatu i vjeri u smisao stvaranja – potvrda da i iz "incidenta" može izrasti čudo koje oplemenjuje zajednicu.

Ključne riječi: Gračanički glasnik, Omer Hamzić, Gračanica, kultura, 60. broj

Kad neka aktivnost ili projekat, kao osmišljeno usmjeren, formatiran i intoniran rad, traje skoro tri pune decenije, bez obzira na to o čemu se radi i o kojoj oblasti je riječ, iole objektivna i dobrobnamjerna posmatrač se, drži li do sebe, mora prema tome odnositi u stilu – skidam kapu. A ako se, uz to, radi o onome što kod nas ne samo da još nije na cijeni, ni uvažavano, niti pravilno i zasluženno vrednovano, već se, naprotiv, uporno i mediokritetski bagateliše, debilno

UVODNIK

tiska u drugi plan i, nerijetko, smatra manje vrijednim ili posve ignoriše – a proizvod je natprosječnog intelektualnog, duhovnog, kulturnog stvaralačkog napora vezanog za um, znanje, pamet, upornost i iskrenu predanost – onda je to još važnije, krupnije i dragocijenije. Pa kad se, u konačnom saldu, radi o jednom časopisu – nimalo slučajno specifičanom onim "za kulturnu historiju" – i pod imenom Gračanički glasnik, onda bi se to moglo nazvati pojavom, koja je na granici čuda. Ako ni zbog čega drugog, onda stoga što mu je, čudu, rodno mjesto, prostor višedecenijskog života i rada, upornosti i istrajnosti, ni manje – ni više, nego "provincija" po imenu Gračanica.

Gotovo od samog početka, s prvim daškom postdejtonskog smirivanja terena, prerotanog ratom, stradanjem i genocidom i hvatanja zaleta u ono što su nam majstori te vrste kulinarnstva skuhal i nazvali mirom, imam priliku – bolje reći zadovoljstvo – da se družim sa **Gračaničkim glasnikom**, više i redovnije u statusu čitaoca njegovog sadržaja, nego saradnika, kakvim sam želio i mogao, a iz razloga neopravdanog nemara nisam bio. Ako nije pretenziozno – a nije, čim imam privilegiju da napišem ovaj prigodan uvodnik – smatram se vlasnikom prava da budem iskren: nikad nisam imao dilemu u vezi s tim da će glavni krivac za **Glasnik**, nepoderivi i polivalentno uporni Omer Hamzić, uz uobičajene

(očekivane?) prateće probleme, stresove, izazove, iskušenja, barijere, čak i neke "nagazne mine", ovaj projekat iznijeti do ulaska u 30. godišnjicu i pripreme 60. broja. Ne moram, valjda, reći da sam radostan zbog toga što se moje očekivanje ispunilo i što imam skroman učinak u tome?

To sam, bez zadržke, javno priznao prije skoro deceniju, u uvodniku za 40. broj, aprila 2016. godine, kada sam se iskoristio tim povodom za prigodno (naravno, subjektivno obojeno) oglašavanje, nazvavši taj jubilej **Gračaničkog glasnika** zgodnom i korisnom prilikom za iskreni iskaz vlastitog doživljaja tog projekta. Zaista je riječ o doživljaju, intoniranom refleksijama aktuelnih društvenih, političkih, istorijskih, kulturnih i svih drugih previranja – počev od vremena rađanja ideje o ovom poduhvatu, njenom održavanju tokom (do tog časa) dvadeset godina i – skoro deset godina kasnije – ipak uspješnom preživljavanju nebrojenih Scila i Haribdi, na koje se redovno nailazilo.

Ne može se, a pogotovo ne smije zaboraviti na to da je, odmah poslije Dejtona, bilo i onih, koji su, u svojoj otužnoj ograničenosti i skorojevički prizemno, čudnim i neobjašnjivim, što je drugo ime za beskorisnim, ocijenili to da se u jednoj "provinciji" našao neko "pametan" da – ni manje, ni više – uđe u avanturu pokretanja časopisa. Bijaše to, sjetićemo se, vrijeme posvemašnje, bezmalo

frontalne erozije intelektualnog činjenja, sa obično od čibuka kreiranim alibijem u vidu još otvorenih ratnih rana i uz opštevažeci politički, nikako samo lokalni narativ o tome da "imamo sada sada važnijih problema od toga" (kulture). Rodonačelnik "avanture" i oni koji su mu se našli pri ruci u radu na časopisu, nisu, srećom, davali ni pet para za tu (ne) opakost, pa su, dovoljno odvažni i dovoljno "bezobrazni", bili gluhi na sve to. I duboko zaorali ono što, vrlo vjerovatno, nisu vidjeli, niti time bili opterećeni, u iduće skoro tri dolazeće decenije. Ali, najvažnije je bilo da su zaorali...

Od mog prvog susreta sa **Glasnikom** hvatam se u osjećaju "izujenosti iz cipela". Počeo sam postupnu, ali sigurno, dokučivati ono šta bi on mogao da predstavlja i znači i koliko da vrijedi. Pogotovo u atmosferi, koja je tada odisala prilično neskrivenom oficijelnom antikulturom i nemalim brojem grubo neumnih stupica pseudointelektualne klime, primitivizma i ordinarne polupismenosti, što mi je bilo dovoljno za tvrdnju o tome da se – što i danas, možda, zvuči i zveči "ekstremno" – u ovom slučaju radi o *i n c i d e n t u*.

Neviđeno upornom i riješenom da realizuje ono što je naumio i što

Poslije promocije 40. broja GG., 3. 12. 2015, Slijeva nadesno - Marko Matolić, Zlatko Dukić, Omer Hamzić

je smatrao potrebnim, korisnim i vrijednim, mom drevnom prijatelju, ali i saborcu (sapatniku) u tom i takvom poslu, Omeru Hamziću, to ne samo da nije izgledalo ekstremno, već mu se namah svidjelo. Biće da sam mu "pogodio živac", jer je tu sintagmu nastavio obilno, suvislo i redovno eksploatisati u potonjim godinama. A incidentom sam to, ukoliko je uopšte nekome potrebno objašnjenje, nazvao zato što sam tada bio – i dosad ostao – siguran u to da se ovo čedo rodilo baš u ovom budžaku našeg zlosretnog svijeta u posebno obojenim uslovima: u času i u prilikama, koje, istini za volju, možda jesu legitimno i legalno (formalno) dopuštali, ali ni slučajno nisu smatrali osobito korisnom, a još manje važnom, mogućnost pojave jednog časopisa, pa još u Gračanici. Valjda nismo zaboravili, bar mi stariji, da je to bilo vrijeme

u kome su, nakon što su smišljeno dovedeni u beznadežno komatozno stanje, uglavnom uspješno eutanazirani ostali, praktično svi nekadašnji, predratni ovakvi projekti i pojave, i u Tuzli i diljem države, pa se rađanje novog časopisa zaista moralo smjestiti u rubriku ispada ili incidentne situacije, a posebno vrlo neugodnim dokazom da se može i ono što se oficijelno (i ispod žita) smatra – nemogućim, neželjenim, nepotrebnim...?

Nepunih trideset godina (i 60 brojeva Časopisa) kasnije, još sam sigurniji u to da se, naprosto, moralo raditi o "incidentu" (namjerno su ovdje navodni znaci), zato što je to grubo odskakalo, odvažno ga prevazilazeći i ignorišući, od prizemnog nivoa močvarne žabokrečine, banaliziranog zadovoljavanja otužnim minimumom, dominantnim odsustvom volje i, posebno, para za stare i nove projekte i poduhvate iz kulture, uz generalno prihvaćeno zanemarivanje stvaranje i obogaćivanje širenja kulturnih vrijednosti i, u suštini, vidika. **Gračanički glasnik** je, baš zato, odigrao ulogu "incidenta", drukčije nije ni moglo biti, jer ga je, u neviđenom grču upornosti i srčanosti, porodila vizija, ambiciji, plan i, povrh svega, inat. A i kapric, ako ćemo do kraja biti iskreni... Unatoč iskustvu, koje nas uči da kapric i inat nisu poželjni, ni pouzdani saveznici na putu ostvarivanja nekog korisnog i ambicioznog plana, ovo iskustvo, ipak, dokazuje suprotno. Decenijama već.

FILOZOFSKI FAKULTET
UNIVERZITET U TUZLI

Arhiv
Tuzlanskog kantona

Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla
i Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona

povodom jubileja 20 godina izdavanja i 40 brojeva časopisa
"Gračanički glasnik" organiziraju promociju projekta

"GRAČANIČKI GLASNIK" (1996 - 2016.)

Promotori:
prof. dr. Izet Šabotić
prof. dr. Mirsad Kunić
doc. dr. Omer Hamzić

Moderator:
mr. sc. Omer Zulić

23. mart 2016. godine u 13 h, Amfiteatar A2,
Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, Ul. Tihomila Markovića 1

Odavno već afirmisan kao vrijedan i krupan intelektualni proizvod, koji nema ni "k" od konkurencije u Tuzlanskom kantonu – a na prste jedne ruke se mogu izbrojati slični primjeri u državi Bosni i Hercegovini – **Gračanički glasnik** je i efektan i efikasan, dakle plodotvoran realizator misije, koju, ako je kojim slučajem nije posve i u cjelosti svjestan, valja posebno podvući: dokaz je da je uobičajena predrasuda (floskula) o provinciji prevashodno mentalni, pa tek onda geografsko-topografski, socijalni, politički, kulturni, sportski itd. pojam. Jasno je i zašto – zato što je, sve dok, blaženo ušuškana, stanuje u glavama, u svijesti, mentalitetu i shvatanjima ljudi, provincija moćan gospodar i ključni

vrijednosni kriterij njihovog svekolikog činjenja i, naročito, nečinjenja, zadovoljavanja malim, minimalnim, profanim, prizemnim, ograničenim, površnim, blasfemičnim, poslovično uproštenim, nedorečenim... U takvom okruženju, bolje reći pritisku i opterećenju, **Glasnik** se, od početka, začudno uspješno žilavo opire i efektno otima tom ograničenju i na pravi, u nas rijetko sadržajan i dobrodošao način, afirmiše upravo provinciju. Zato se, uz sve druge dobitke i efekte, i uspio pretvoriti u proizvođača i tumača antiteze o njenom (provincijinom) generalnom, prioriteto mentalnom značenju. Čak se doima i avangardnim u nastojanju da se ne ograničava, ničim i ni zbog koga, da ne priznaje granice, tradicionalno je otvoren, slobodan i beskrajno slobodouman.

Kako je koji broj časopisa, u ustaljenom šestomjesečnom ritmu, izlazio u javni prostor, sve je jasnija, bogatija i čvršća bila ta njegova izvorna, temeljna armatura. Krenuvši od tog fundamenta i stigavši do ovladavanja prostorom kulturne istorije, koji je odavno premašio i najšire gračaničke i ne samo gračaničke atare, **Glasnik** je postepeno, ali stameno rastao, dobacivši do statusa nosioca novog načina i duha ničim limitiranog shvatanja i istorije, i kulture, i svih ovdašnjih društvenih antagonizama i političkih podjela, sukoba, suprotnosti, isključivosti, nerazuma... Kada u nekim brojevima i bude pri-

mjera pojave tekstova s kojima se ne možete ili ne morate saglasiti – kako iskustvo je, ne samo jednom, imao potpisnik ovih redova – niko objektivno ne može časopisu poreći izrazitu demokratsku baždarenost i spremnost na otvoreno i argumentovano sučeljavanje stavova, borbu mišljenja i slobodno iznošenje činjenica. I to u okviru najšire shvaćene lepeze tema, bez ikakvog uticaja i važnosti ličnog profila ili "krvnih zrnaca" autora i saradnika.

Baš ovu dimenziju širine i otvorenosti **Gračaničkog glasnika** sam objeručke prihvatio i prihvatam na, uvjeren sam, jedino ispravan, koristan i potreban način – kao ovjeru pristajanja na zahtjev jednog novog doba i novih pravila u, generalno shvaćenoj, komunikaciji u javnom prostoru i neizbježnom prilagođavanju potrebama ipak drukčijeg intelektualnog diskursa. Što je ne samo atribut nekih novih vjetrova i na našim prostorima, već i uvjerljiv dokaz za tvrdnju o tome da danas časopisi u pravilu, a **Gračanički glasnik** baš najkonkretnije, na djelu, crno na bijelo, usudim se reći slavodobitno – mogu biti uspješni, zavređuju pažnju i podršku i imaju dugoročnu vrijednost samo pod uslovom da istraju u nastojanju da su svjedoci vremena lomova, bura i turbulencija, kroz koje prolazimo ili ne prolazimo, a na koje većina nas ni najmanje ne utiče.

To nas je približilo čvrstom stavu iz naslova ovog mog doživljaja – do

Gračaničkog glasnika, u značenju putovanja od vremena "incidenta" do faze čuda u multidimenzionalno gledanom i shvaćenom dobu: (1) zato što je plod originalne ideje, nepoderive volje i neiscrpne istrajnosti jedne nevelike ekipe, s dominantnim i beskompromisnim "kapitenom" u liku Omera Hamzića, koja je odlučila da krene u avanturu u vrijeme nevremena; (2) stoga što je, uz nestvarno fascinantnu upornost, uspio dobiti kakvu-takvu, makar i manju od potrebne, podršku sredine u kojoj je rođen, a i nešto razumijevanja na širem planu – posebno u ničim omeđenom širokom krugu prominentnih, uglednih i afirmisanih sardnika iz raznih društvenih i naučnih sfera; (3) zato što je, bez glavobolnijih problema, prevazišao – ili ih nikad nije ni imao – "dječije bolesti" opeterećenja lokalnim međama, pa je temate iz stavke "kulturna istorija" ingteligentno razudio na širok prostor aktuelnih sadržaja, koje se podjednako odnose na lokalne, ali i šire prostore; (4) stoga što je, unatoč opštim prilikama, koje mu nisu uvijek išle naruku, zagolicao pažnju i onih koji o ovakvim glasilima nisu mnogo ili ništa znali, pa su, u neko doba uvidjevši o čemu je riječ, shvatili šta je to i koliko vrijedi; (5) konačno, zato što je časopis za nepune tri decenije, dobio ne samo do svakog respekta vrijednih 60 brojeva, koji, kao kulturološki i intelektualno izvagana i sagledana cjelina, predstavljaju doslovno neprocjenjiv

istorijski izvor i građu koje će u budućnosti morati biti rječit (glasno) govornik o ovom vremenu i njegovom bremenu. Sve ovo valja zaokružiti utiskom o tome da je **Gračanički glasnik** – suma sumarum – pokazao pokazao zadivljujuću, ne pretjerujem kad kažem začudnu otpornost prema iščašenoj agilnosti dežurnih vlasnika ignorancije, potcjenjivanja, katkad opstrukcije, a redovno nedovoljnog razumijevanja, podrške i pomoći, u nas tradicionalno nespojive s onim što znači, koliko vrijedi i šta (nam treba da) predstavlja.

I pod vrlo mogućom pretpostavkom da svega ovoga nije svjestan, jer se bavi korisnijim poslom i (znam!) nema vremena i volje za tim da ovo uoči i s tim kalkuliše, glavni krivac za rađanje, trajanje, opstajanje i fanatično (u pozitivnom smislu) istraživanje s **Gračaničkim glasnikom** i na **Gračaničkom glasniku** – naravno, govorim o Omeru Hamziću – siguran sam da je za 30 godina kaljenja, iskušenja, stresova, izazova, pritisa, zamora, dilema, razočarenja, neizvjesnosti... i on ipak drukčiji od onoga što je birvaktile, u početku bio. Štaviše, morao je shvatiti kako posao kojim se bavi i od koga – ne zaboravimo! – teško da ima ikakve materijalno mjerljive koristi (naprotiv!), kad se sve prosije, predstavlja svojevrsnu, nesumnjivo vrijednu i krupnu zadužbinu, originalan legat, koji, naprosto, nije moguće potcjenjivati.

Omer Hamzić ga je utemeljio onda kada je, kao i svi mi, bio 30 godina mlađi. A što će, kada i naše generacije i Omer odu s ovog svijeta, morati biti još vrednije i još dragocjenije. I kao svjedočanstvo o njemu, ali i kao neizbrisiv trag vunenog vremena i (ne)

prilika, koje su bile okvir i pozornica trajanja i istrajavanja jedne nesvakidašnje lijepe, bogate i priče, tačnije čuda po imenu **Gračanički glasnik**. Bez koga bismo svi bili siromašniji i nekompletniji.

SUMMARY

ZLATKO DUKIĆ: WHEN AN "INCIDENT" BECOMES A MIRACLE (ON THE 30TH ANNIVERSARY AND THE 60TH ISSUE OF "GRAČANIČKI GLASNIK")

In this reflective essay marking thirty years of publication and the sixtieth issue of Gračanički glasnik, the author contemplates the phenomenon of the journal's enduring presence in an environment often dismissed as a "province." From an initially "incident-like" venture—launched in the postwar atmosphere of cultural and intellectual apathy—Gračanički glasnik has grown into a kind of "miracle": an exceptional cultural-historical project proving that enthusiasm, knowledge, and vision can transcend circumstances and prejudice. The author highlights the role and personal dedication of its founder and editor, Omer Hamzić, who, despite institutional indifference and lack of support, developed the Glasnik into a respected and lasting publication. The text stands as both a tribute to perseverance, cultural defiance, and faith in creative purpose—and as confirmation that from an "incident," a true cultural miracle can emerge, enriching the entire community.

